

9. HÁZTARTÁSI MUNKAMEGOSZTÁS*

SZABÓ-MORVAI ÁGNES

A nők munkaerőpiaci helyzetének bemutatása azzal válik teljessé, ha a fizetett munkaórákon túli feladatokat is figyelembe vesszük. Ugyanakkor a munka és a magánélet összeegyeztetése, valamint a háztartási feladatok családon belüli megosztása nem csupán a nők munkaerőpiaci lehetőségei, hanem a családi gyermekvállalási döntések, a háztartástagok jóléte és a gyermekek fejlődése szempontjából is fontos szerepet játszik. Az empirikus kutatások azt mutatják, hogy a kétkeresős családmódelben több gyermeket vállalnak azok a családok, ahol az anya képes összehangolni a gyermek, a háztartás és a fizetett munkavállalás követelményeit, és ahol a gyermekvállalást követően az anya nagyobb eséllyel tud elhelyezkedni a munkapiacra (többek között lásd *Prifti–Vuri*, 2013, *Ronsen*, 2004, *Rindfuss–Brauner-Otto*, 2008). Ehhez azonban nem csupán a munkahelyi időbeosztás rugalmassága, hanem a partnerek közötti munkamegosztás is jelentősen hozzájárulhat. *Blaskó* (2010) átfogó irodalomszemléjének következtetése, hogy a gyermek kiegyensúlyozott és egészséges fejlődése szempontjából nem annyira az a kulcskérdés, hogy a gyermek mennyi időskorában tér vissza az anya dolgozni (de lehetőleg egyéves kor után), hanem, hogy a visszatérés és a gyermek melletti munkavállalás összhangban legyen az anya elvárásaival, és megteremthető legyen a munka és magánélet egyensúlya. A gyermek fejlődésében óriási szerepet játszik az apával töltött idő mennyisége is, például az apával töltött idő jelentősen javítja a gyermekek szociális készségeinek fejlődését (*Huerta és szerzőtársai*, 2013). Az utóbbi években számos országban megfigyelték, hogy a magas végzettségű apák gyermeknevelésre fordított ideje jelentősen növekedett (*Chalasan*, 2007).

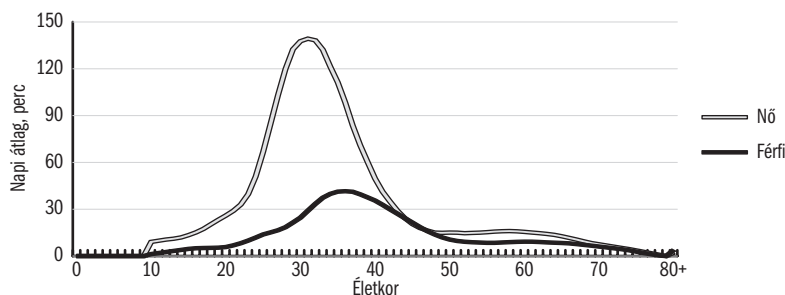
A háztartási munka családon belüli megosztása szoros összefüggésben van a család kereső tagjainak fizetett munkavállalásával, valószínűleg ezek kölcsönösen meghatározzák egymást (lásd például *Becker*, 1965). Így a nők és férfiak közötti otthoni munkamegosztás jelentős mértékben függ a házastársak vagy élettársak relatív munkaerőpiaci helyzetétől. A férfiak háztartási-munka-végzésének részesedése a nő relatív pozíciójának erősödésével növekszik (*Rizavi–Sofer*, 2009), ami összhangban van az elmélet előrejelzéseivel (*Chiappori*, 1997). Ugyanakkor a mérések jól mutatják, hogy az időmegosztást jelentősen befolyásolják a hagyományos szerepfelfogások, mivel a nők háztartásimunka-részesedése egy ponton túl akkor sem csökken, ha ugyanannyit vagy többet keresnek a partnerükhöz képest (*Sevilla-Sanz és szerzőtársai*, 2010, *West–Zimmerman*, 1987).

A 9.1–9.4. ábra a KSH 2010-es időmérleg-adatfelvétele alapján készültek, és azt mutatják, hogy adott életkorú nők és a férfiak hetente átlagosan hány

* Köszönettel tartozom *Gál Róbert Ivánnak*, *Szabó Endrének* és *Vargha Lilinek*, hogy rendelkezésemre bocsátották a KSH időmérlegadataiból előállított ábrákat.

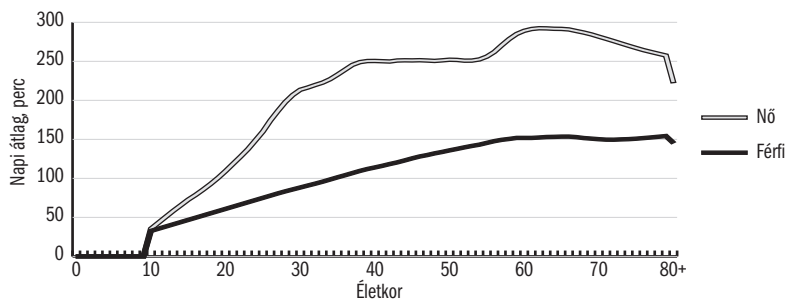
órát töltenek különféle tevékenységekkel (bővebben lásd *Gál és szerzőtársai, 2017*). A gyermekgondozás nagyobb részét a nők végzik, a gyermekvállalási korban (20 és 40 év között) látványos a nemek közti eltérés, ez 45 éves korra kiegyenlítődik, és majdnem ugyanakkora marad a későbbi években. A viszonylag nagy eltérésben nagy szerepet játszhat, hogy a magyar nők jelentős része a gyermek hároméves koráig egyáltalán nem tér vissza a foglalkoztatásba (*9.1. ábra*).

9.1. ábra: Gyermekgondozásra szánt idő az életkor függvényében (2010)

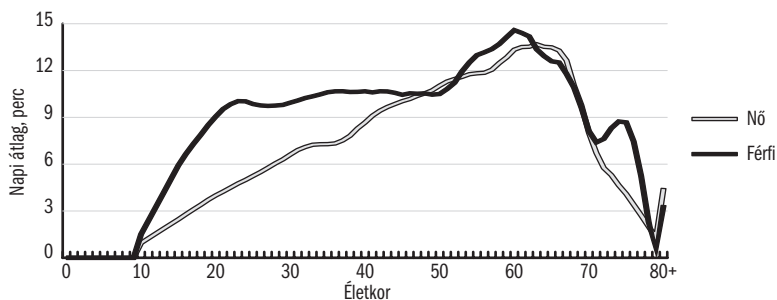
A *9.2. ábra* az általános házimunka eltéréseit mutatja. 10 éves kortól a magyar lányok egyre több házimunkát végeznek a fiúkhoz képest, 20 éves korukban átlagosan kétszer annyit (körülbelül napi két órát), mint az ugyanennyi idős fiúk (átlagosan naponta egy órát). A későbbiekben ugyanez az arány marad fenn a munkavállalás és később, a nyugdíjas évek alatt. Mindez arra utalhat, hogy Magyarországon nem annyira a relatív munkapiaci helyzet, sokkal inkább a hagyományos nemi szerepek határozzák meg a háztartási munka nemek közötti megosztását.

9.2. ábra: Általános házimunka (2010)

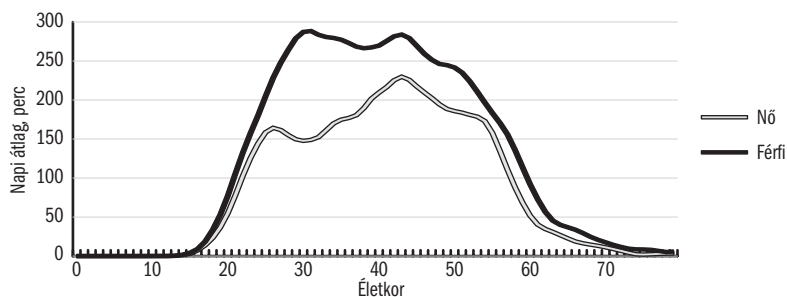
Háztartáson kívüli nem fizetett munkát viszonylag keveset végeznek a magyarok, ezek nem elhanyagolható részét teszi ki az elvált szülőként a gyermeklátogatással töltött idő, ami nagyobb részt a férfiakat érinti (*9.3. ábra*).

9.3. ábra: Háztartáson kívül végzett nem fizetett munka (2010)

A 9.4. ábra a fizetett munkával töltött időt mutatja az egyéni életpályán. A gyermekvállalási korban, jellemzően 30 éves kor körül látható a legnagyobb eltérés a férfiak és a nők fizetett munkavégzése között, ami annak köszönhető, hogy míg jellemzően az anya otthon marad a gyermekkel, addig az apa növeli a munkakínálatát.

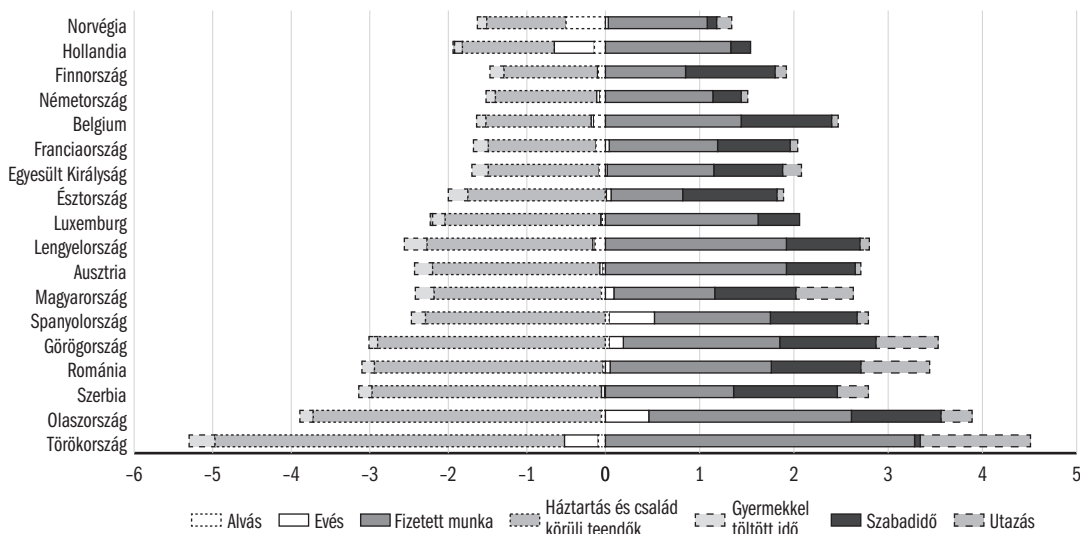
9.4. ábra: A fizetett munkával töltött idő az egyéni életpályán (2010)

A 9.5. ábra az Eurostat 2010-es időfelhasználási adatai alapján készült.¹ Az ábrán a legfontosabb tevékenységcsoportokra fordított idő férfiak és nők közötti különbségeit mutatjuk. A nullától balra lévő értékek a nők többlet-időráfordítását, a jobbra lévő értékek a férfiak többlet-időráfordítását jelzik. A legtöbb európai országban a férfiak naponta 1–3 órával több fizetett munkaórát dolgoznak, míg a nők háztartásra és gyermeknevelésre fordított többletideje is hasonlóképpen alakul. A déli és keleti országokban – így Magyarországon is – viszonylag nagy a különbség, a nők naponta átlagosan 1–2 órával többet dolgoznak összesen a fizetett és nem fizetett munkákban, míg az észak- és nyugat-európai országokban ez a különbség elhanyagolható.

¹ Eurostat 2010. Ezen belül: Population and Social Conditions/Living conditions and Welfare/Time Use Survey (tus).

9.5. ábra: A férfiak és a nők adott tevékenységgel töltött átlagos idő hosszának különbsége naponta az európai országokban (2010)

Megjegyzés: A negatív értékek a nők többletidőrafordítását, a pozitív értékek a férfiak többletidőrafordítását jelzik. Az áttekinthetőség érdekében a kevesebb időt igénylő tevékenységkategóriák kimaradtak az ábrából, így a tevékenységek összesen nem adják ki a 24 órát, illetve a férfi–női különbség nem összegződik nullára.

Forrás: Eurostat, Time Use Survey, 2010.

Hivatkozások

- BECKER, G. S. (1965): [A Theory of the Allocation of Time](#). The Economic Journal, Vol. 75 No. 299. 493–517. o.
- BLASKÓ ZSUZSA (2010): [Meddig maradjon ott hon az anya? A gyermekfejlődés szempontjai](#). Esély, 3. sz. 89–116. o.
- CHALASANI, S. (2007): The Changing Relationship between Parents' Education and Their Time with Children. Electronic International Journal of Time Use Research, Vol. 4. No. 1. 93–117. o.
- CHIAPPORI, P.-A. (1997): [Introducing Household Production in Collective Models of Labor Supply](#). Journal of Political Economy, Vol. 105. No. 1. 191–209. o.
- GÁL RÓBERT IVÁN–VARGHA LILI–SZABÓ ENDRE (2017): [Láthatatlan transzferek: Ki adja és ki kapja a háztartási munkát?](#) Demográfia, 60. évf. 4. sz. 283–298. o.
- HUERTA, M. C.–ADEMA, W.–BAXTER, J.–HAN, W. J.–LAUSTEN, M.–LEE, R. H.–WALDFOGEL, J. (2013): [Fathers' Leave, Fathers' Involvement and Child Development: Are They Related? Evidence from Four OECD Countries](#). 140. OECD Social, Employment and Migration Working Papers. OECD Publishing.
- PRIFTI, E.–VURI, D. (2013): Employment Protection and Fertility: Evidence from the 1990 Italian Reform. Labour Economics, Vol. 23. C, 77–88. o.
- RINDFUSS, R. R.–BRAUNER-OTTO, SARAH, R. (2008): [Institutions and the Transition to Adulthood. Implications for Fertility Tempo in Low-Fertility Settings](#). Vienna Yearbook of Population Research, 6. 57–87. o.
- RIZAVI, S. S.–SOFER, C. (2009): Women's Relative Position and the Division of Household Work. A Study of French Couples. European Journal of Economic and Social Systems, Vol. 22. No. 2. 13–26. o.
- RØNSEN, M. (2004): Fertility and Family Policy in Norway. A Reflection on Trends and Possible Connections. Demographic Research, Vol. 10. No. 10. 265–286. o.
- SEVILLA-SANZ, A.–GIMENEZ-NADAL, J. I.–FERNANDEZ, C. (2010): [Gender Roles and the Division of Unpaid Work in Spanish Households](#). Feminist Economics, Vol. 16. No. 4. 137–184. o.
- WEST, C.–ZIMMERMAN, D. H. (1987): [Doing Gender](#). Gender and Society, Vol. 1. No. 2. 125–151. o.